

ž njimi se ne sme žogati. Govornik ne more umeti, da bi naj bila prisotnost kakih sto slovenskih dečkov in pet učiteljev kakšna nevarnost za baje nemško Celje. Nadalje dokazuje govornik, da ni v celi monarhiji takih razmer, kakor na Štajerskem, da ni Celje, pa tudi Maribor ne nemško mesto, temuč mešano. Slovenske gimnazijske razrede v Celju pač najbolj priporočujejo sijajni učni uspehi, ki jih je tudi dež. šolski svet laskavo priznal, kajti razredi so imeli 24 odlikašev. Govornik priporoča vsled tega, da se znana Stürkghova resolucija zavrže.

Posl. Lupul je govoril proti vlačanju šolstva v narodnostne boje, zahteval, naj se nastavijo za učitelje telovadbe zdravniki ter je končno obrazložil želje Rumunov glede srednjega šolstva.

Posl. Žičkar pravi, da so velikonočne eksercicije le duševni odmor (!) in oživiljenje (!), zavzema se za zopetno uvedbo zrelostnih izpitov tudi iz veronauka ter pride končno tudi k resoluciji zaradi Celja. Dokazuje, da je Celje središče spodnještajerskih Slovencev, da se vozi vsaki dan 50 učencev z železnico v Celje, ki se zvečer zopet vračajo domov, in da je staršem prav lahko mogoče, obiskavati svoje sinove v mestu ter jim prinašati živila. Predlagana kraja Žalec ali Št. Jurij sta preveč odročna. „Poročevalec (Stürgkh) pa predlaga, opustiti zavod v Celju ter ga prenesti v Maribor ter najde na začudenje oporo v naučnem ministru. Minister bi bil moral odločno zavrniti namen, da se ta zavod premesti v Maribor. Moral bi si bil reči, da je krivično, slovenskemu narodu na Štajerskem vzeti drobtino, ki si jo je z velikim naporom priboril. Le ministru, ki nima sreča za pravico in pravičnost, je moglo priti na misel, vzeti štajerskim Slovincem ta zavod ter jim zapreti vrata do tega izobraževališča. Reklo se je, Slovenci si naj ustanove v Celju privatno gimnazijo. Slovenci Spodnje Štajerske so prenašali desetletja, da so se državale s slovenskim davčnim denarjem tri nemške gimnazije in ena nemška realka, a sedaj se nam hoče naložiti novi davek, da zdržujemo zavod, ki ga mora država ustanoviti.“ Govornik nadalje izvaja, da Slovenci ne zahtevajo takega zavoda, kakršnega nam obetajo v Mariboru (slovenska nižja gimnazija). Na obeh ginazijah v Celju in Mariboru se uči le nekaj predmetov v slovenščini in Slovenci so s tem zadovoljni.

Posl. Pommer: „Vse se naj prednaša v slovenščini, ako je potreba!“

Posl. Povše: „Prijeli Vas bomo še pri besedi!“

Posl. Pommer: „Popolno slovenski zavod lahko dobite, ako hočete, le ne v kraju, kjer je nam nevarno.“

Posl. Robič: „Nesreča je, da ni od Vas, gosp. Pommer, odvisno!“

Posl. Žičkar nadalje izvaja, da bi preložitve gimnazije iz Celja v Maribor pomenilo obremenjenje obrtnega in kmečkega stanu. Tudi nemškim trgovcem in obrtnikom ne bi prišel iz te odstranitve nikak dobiček; mnogo celjskih Nemcev tudi ne želi odprave naše gimnazije. Govornik zaključí z apelacijo do vseh pravicoljubnih, da glasujejo zoper Stürkghovo resolucijo.

Posl. Benati zahteva ustanovitev italijanske univerze, ureditev srednjih šol v Primorju z italijanskim učnim jezikom, dočim se mora hrvaška gimnazija odpraviti kot — nepotrebna.

Posl. dr. Tavčar izjavi v imenu svoje stranke, da se pridruži izvajanjem posl. Žičkarja. „Hudobni jeziki na Kranjskem sicer trdijo, da naučnega ministra niti ne potrebujemo, ker oskrbuje bogočastno upravo knezoškof v Ljubljani in naučno upravo pa kardinal v Gorici. Posl. Hagenhofer je ne-

davno izrekel neumevno trditev, da so državna učiteljišča kraji za brezboštvo in pačenje duš. Ti napadi posl. Hagenhoferja na učiteljski stan, ki ima za moderno državo isti pomen kot duhovni stan, niso izzvali v zbornici onega viharja, kakrščen bi se bil vzdignil svoječasno. Zbornica se mora opravičevati s tem, da še celjsko vprašanje ni rešeno in da se mora tedaj desnica in levica puliti za ljubezen Hagenhoferja in tovarišev. Nikdar ne bomo dopustili, da padejo naše srednje šole do teologičnih zavodov in gojišč pobožnjaštva. Ljudstvu se vcepi vera, da ne more nič rešiti države, razun katolicizma. Naj prestavlja katoliška cerkev tudi gore, državnih dolgov ne poplača. S pobožnjaškim, pred duhovništvom se plazečim zarodom, se slovenski narod ne more izkupati iz suženjstva, v katerem tiči do vratu.“

Govornik razpravlja potem celjsko vprašanje in vedenje strank v tem vprašanju. „Posl. Kathrein je kot glavni govornik povdarjal, da je jedro programu nemške konservativne stranke pravičnost in poštenost napram vsem nenemškim narodnostim. Malo poprej pa sta njegova tovariša Fuchs in Morsey v budgetnem odseku glasovala za Stürkghovo resolucijo. Kar se tiče Italijanov, ne bilo bi zanje kot zastopnike naroda, ki mora toliko trpeti vsled tuje vlade, težko, najeti se za Nemce, da pomagajo vezati pred celo Avstrijo neoboroženi narod.“

Resolucija grofa Stürgkha je za Slovence nesprejemljiva; ista dela utis, kakor da imamo opraviti s pretkano odvetniško zvijačo, ki naj spravi spodnještajerske Slovence končno ob vse. V to past Slovenci ne bodo šli. Pri glasovanju je bila Stürkghova resolucija zavržena z večino 33 glasov. Za 170, proti 203 glasov. Nastal nepopisen vihar na nemške klerikalee, ki so med glasovanjem odšli. Seja se mora naglo zaključiti.

(Dalje.)

Iz govora posl. dr. Ferjančiča o proračunski razpravi.

(„Ljudsko šolstvo.“) Usoda ljudskih šol se završuje bolj na tihem. Koroška z več kakor 100.000 Slovenci ima eno petrazredno slovensko ljudsko šolo pri Sv. Jakobu v Rožeku. (Čujte! Čujte!) Trinajst let se je borila občina, da je dosegla to šolo, ki je bila vedno Nemcem trn v peti. Ničesar niso opustili ter so bili marljivo na delu vladni organi zraven, in preslepili so število staršev, oziroma prisilili so jih, da so privolili v nemško šolo, in ta šola je sedaj v nevarnosti, da pade — bomo videli, kako bo razsodilo ministrstvo.

V Trstu se bojujejo Slovenci skoraj že 20 let za slovensko mestno šolo. Tam se naganja slovenske otroke iz mesta v okolico ter se zahteva, da bodo po dvakrat na dan hodili ven na deželo v šolo.

Kaj je posledica? Ker otroci vendar ne hodijo v okolico v šolo, izročeni so italijanizaciji in iznarodovanju v mestnih italijanskih šolah.

Če vprašamo vlado, kako dolgo še bo zrla na to ničvredno igro tržaškega mestnega sveta, tedaj odgovarja, da stoji ta šola še v štadiju prevdarjanja in preučevanja, po skoraj 20 letih!

Celo v Ljubljani so, gospoda moja, poleg nemške večrazredne šulvereinske šole tudi mestne nemške ljudske šole, in v I. razredu nemške deške ljudske šole je danes med 43 otroci 40 Slovencev, ki niti ne morejo slediti nemškemu pouku, in to šolo je naročil pred leti minister Gautsch brzojavno, ker

se je občinski svet branil zaradi pomanjkanja nemških učencev isto ustanoviti.

Vidite torej, povsod je vlada zraven na delu, kjer se gre za pospeševanje nemškega ali sploh tujega pouka na naših šolah. Vprašam: Ali je vlada tako slepa, da ne vidi in ne ve, čegave interese s tem neguje? Ali je tako slaba in nima poguma, da bi se zoperstavila vznemirljivemu razvoju razmer na našem jugu? — Pometite s Slovenci na Koroškem, pometite polagoma tudi s Slovenci na Štajerskem in pometite gor od Adrije s Slovenci in Hrvati, potem ste nam škodovali, toda še eden je, ki je bil oškodovan, to je avstrijska država, to so državni interesi, s katerimi ste se lahkomišelnostno igrali. (Pritrjevanje.)

Leta 1848. so avstrijski namestniki in generali govorili ljudstvu v njegovem materinem jeziku ter podžigali njegov patriotizem in njegovo narodno zavest. Pustite, da se završijo razmere tako, kakor so sedaj v toku, potem ne boste imeli naroda, h kateremu bi avstrijski namestniki govorili ob uri nevarnosti. Nemci in Italijani se bodo pretepali za Adrijo, toda nihče za Avstrijo. (Pritrjevanje.)

Tukaj mi dovolite, da se bavim tudi z izvajanjem gospoda poslanca za Istro v kratkih besedah. V Primorju prebiva 346.000 Slovencev in samo 294.000 Italijanov — to so statistični podatki iz leta 1890 — in prav znatni delež pri zadnjem številu 294.000 ima pač mesto Trst samo.

To tako obljudeno Primorje nima nobene slovenske srednje šole (Čujte!) in proti edini hrvaški srednji šoli, ki obstoji nekaj let v Pazinu, kličejo Italijani k naskoku. (Medklici.) Pridem na vse, odgovorim na vse.

Glede Pazina pravi poslanec Bartoli (bere):

„V Pazinu, v izključno italijanskem mestu, se na novo ustanovi in vzdržuje hrvaška gimnazija, in sicer ne morebiti, da se ustrezne kulturni potrebi prebivalstva, temveč, da javno izpovem, nas Italijane stiskati, dražiti in zasmehovati.“

Tedaj Pazin je izključno italijansko mesto! Da, kaj pa pravi ljudsko štetje? Pazin je velika krajevna občina. Krajevna občina Pazin ima 14400 prebivalcev in med prebivalstvom je nad 13000 Hrvatov, par Slovencev in 1400 Italijanov. (Čujte! Čujte!)

Toda mesto je čisto italijansko, pravijo gospodje. Mestna občina, ki je del te krajevne občine, ima 3200 duš.

Mislite, da so le-ti Italijani? 2000 je Hrvatov in 1100 je Italijanov. (Ugovor.) V knjižnici je imenik krajev, tam se lahko gospodje natančneje informirajo.

Gospoda moja! Ta Pazin, baje izključno italijansko mesto Pazin, je bilo do l. 1848. izključno hrvaško gnezdo, in če ima danes nekoliko italijansko lice, zahvaliti se ima za to uradnikom in njihovim družinam, tedaj vladnim organom in vladnim mahinacijam. (Medklici.)

Na Primorskem pa je nemških srednjih šol več nego potrebno. (Medklici.) Tu imate nemške gimnazije v Trstu, Gorici — nočem dalje pripovedovati — imate toliko nemških srednjih šol v deželi, kjer nemščina oficijozno niti deželni jezik ni. Da, ko bi bili složni, ne bilo bi tega. Toda, Vi nam ničesar ne privoščite. Če bi bili složni, bi nemški gimnaziji in nemški realci v Gorici takoj spodnesli tla; ista zavoda morata prenehati, kakor brž se ustanovijo italijanske in slovenske paralelke. Pa Vi bočete vse izključno italijansko. Ne privoščite nam niti ljudskih šol.

V Istri je 17000 hrvaških otrok brez ljudskošolskega pouka. (Čujte! Čujte!) V Gorici ste ustanovili po 10letnem boju in po razsodbi najvišjih inštanca jedva eno mestno slovensko

šolo zunaj na periferiji v nezdravi, neporabni vojašnici. (Čujte! Čujte!) In v Trstu pričakujete, kakor poprej omenjeno, da bodo tržaški slovenski otroci hodili iz mesta v okolico v šolo.

Gospoda moja! Zahtevamo uradnike, zahtevamo sodnike, in reče se nam, mi jih nimamo. Pri teh šolskih razmerah se ni čuditi, da se ne izobrazijo uradniki, ki bi bili povoljno zmožni ljudskega jezika.

Listek.

III.

Ob koncu posta. Različne in še ne preveč obupne misli nadlegujejo človeka, ko je srečno prestal dobo slaničkov, polenovke, sira, kavijara in drugih postnih jedil, ki so toliko dražja, kolikor so lažje prebavljiva, a jih mi drugi na deželi poznamo, razven fižola in prežganke, le po starih jedilnih listih iz mesta. To torej ni preveč obupno, kar izpoznate sami, gospod urednik, saj je v ceno, a za želodec, prosim, za marsikateri želodec je baje dobro tudi — kislo zelje s kislim mlekom . . .

In to še niso najslabši užitki, ki nam jih ponuja splošni napredek na Kranjskem. Kaj bi rekli, g. urednik, ko bi Vam imenoval šolski okoliš — ne samo eno vas — kjer mora podpisovati učitelj vsem stanovalcem poštno dostavnice, ker jih ne znajo sami. Ko bi Vam potrdil, da se vse to godi na pragu same Ljubljane, bi se prijeli za glavo. Na katerem mestu je že Kranjska glede analfabetov — pred Bukovino in Dalmacijo? Ta resnica pa je zato obupna, ker se da nenuko ljudstvo izrabljati še v druge namene. Ker pa delajo klerikaleci na to, da ostane omika na Kranjskem na sedanji, ali če možno še nižji stopinji, delajo prav — za svoj žep. Mi pa smemo z rokama v žepih čakati še lepših časov. Ako trdi „Narod“, da bi bilo pametneje namestu treh ali štirih rožnih vencev, ki jih ropočejo ljudje večer za večerom, moliti morda samo enega, a zato raje čitati zabavne in poučne knjige, trdi „Narod“ tudi prav — za napredek, pa mu zato očitajo, brezvestno misleči, da „Narodu“ s tem kaj škodujejo in ljudstvu že naravnost koristijo. Kaj pa? Ljudstvo, ki zna samo moliti, kakor so molili še za Cirila in Metoda, ne čita ne „Naroda“, pa tudi ne skrbnih svaril, naj se izogiblje strupenih brezvercev. Ljudstvo, ki ne čita, tudi ne misli. In v postnem času je najbolje, da človek ne misli, s tem se odvadi misliti na jed, na telesne potrebe. To je pa že dobiček, prosim, velik dobiček — v narodni ekonomiji.

Zato ni čuda, če ljudje umevajo postno postavo tako, da niti ob nedeljah in praznikih v postnem času ne belijo jedi z živalsko mastjo, marveč s smrdljivim oljem, maslom ali po največ samo z razbeljenimi kleščami na ognjišču; da zacvrči, pa je dobro. Ako želodec potem nekoliko zakruli in nastane po splošni erupciji bolesten — interregnum — hajdi na žganje. Tu se začne potem neki predokus obečanega raja, ki se razširi v prav pozemeljsko pijančevanje in konča s peklenskim pretepom ter krvavimi poboji — na sodišču. Pa da ni to napredek! In še kako nagel!

Prav prijetno so me dirnile besede v 8. št. „Učit. Tov.“, kjer poroča tajnik o zborovanju „Slov. učit. dr.“ ter omenja v svoji proroški misiji, da se nam začne letos, torej v letu izboljšanja plač, neki bolje goditi. In tudi to sem uvrstil med tolažbe ob koncu dolgih postnih dni. Sicer pa prosim, gosp. urednik, pomnite, da ne mislim postne dni samo kot ironijo,